

Mediacje rówieśnicze

Rozmowa na ratunek

W przypadku sytuacji konfliktowej między uczniami nierzadko okazuje się, że mediacja prowadzona przez pedagoga lub psychologa nie skutkuje. Spór nasila się i nie wiadomo, co z nim zrobić. Rozwiązaniem w takiej sytuacji może być mediacja rówieśnicza, w ramach której w proces rozwiązywania sporów angażuje się samych uczniów.

dr Andrzej Michalik

Mediacja rówieśnicza nie jest jeszcze bardzo popularna w polskich szkołach. Co ciekawe, w innych krajach (np. w Nowej Zelandii) wprowadzana była już w latach 80. (wspomina o tym A. Lewicka-Zelert). Pod koniec XX w. metoda ta rozpowszechniła się również w Europie, np. we Francji, Wielkiej Brytanii, Szwecji czy we Włoszech. W opinii wielu autorów, do których można zaliczyć m.in. M. Urbańską, stała się ona skuteczną metodą rozwiązywania sporów, w przypadku których tradycyjne formy rozwiązywania konfliktów między uczniami nie spełniły swojej roli.

Próby zdefiniowania mediacji rówieśniczych podejmowało bardzo wielu specjalistów. W moim odczuciu najtrafniej wyjaśniła tę kwestię K. Wojtanowicz, która określa mediację rówieśniczą jako sztukę porozumiewania się w sytuacjach kryzysu, opartą na dialogu, gdzie mediatorem pozostaje rówieśnik posiadający stosowne kwalifikacje. Skierowanie uwagi na osobę prowadzącą mediację, którą jest uczeń, umożliwia odejście od klasycznego modelu mediacji szkolnych kierowanych przez osobę dorosłą.

Od czego zacząć?

Przede wszystkim należy przygotować na tę innowację całą instytucję. Szkoła zainteresowana wprowadzeniem mediacji rówieśniczej powinna powołać odpowiedzialny za wprowadzenie tego procesu zespół specjalistów.

W jego skład mogą wchodzić nie tylko przeszkolony nauczyciel, ale także psycholog i pedagog. Proces wdrożenia projektu mediacji rówieśniczej może przebiegać w następujący sposób:

1. Przygotuj zespół, czyli osoby odpowiedzialne za wprowadzenie rozwiązania w twojej placówce.
2. Zaprezentuj koncepcję mediacji rówieśniczych na godzinach wychowawczych, aby zainteresować tematem uczniów.
3. Zaplanuj, jak zainteresujesz uczniów zgłaszaniem się na stałych mediatorów (można w ten proces np. zaangażować samorząd uczniowski, należy jednak stanowczo unikać przymuszania do udziału w projekcie, gdyż uniemożliwia to realizację podstawowych cech mediacji, do których należy dobrowolność udziału nie tylko stron, ale i mediatora).
4. Przeprowadź szkolenie uczniów-mediatorów, skupiając się na właściwym przygotowaniu ich do wykonywania obowiązków (skoncentruj się na pracy na konkretnych sytuacjach).
5. Przygotuj stałą listę mediatorów, którzy ukończyli szkolenie. Dopilnuj, aby znalazły się na niej osoby z różnych klas i różnej płci, cieszące się zaufaniem rówieśników.
6. Wyznacz miejsce prowadzenia mediacji – powinno być możliwie neutralne dla uczniów. Nie nadają się do tego celu gabinet dyrektora czy pedagoga.

7. Poinformuj o rozpoczęciu projektu mediacji np. za pomocą mediów społecznościowych.
8. Pamiętaj o superwizji – zwłaszcza na początku wdrażania mediacji. Zadbaj o to, by obserwować działania uczniów i dodatkowo podnosić ich kwalifikacje.

Procedura ta może być oczywiście poszerzona o działania wskazane przez N. Czyżowską, odwołującą się do koncepcji R. Cohena (prezesa Stowarzyszenia Mediacji Szkolnych), który proponuje nawiązanie bliższej współpracy z dyrekcją i nauczycielami, szkolnymi liderami oraz wpisanie mediacji rówieśniczej jako sposobu rozwiązywania sporów do dokumentów pracy placówki, tak aby idea była szerzej akceptowana.

Nawet po odpowiednim przygotowaniu rozpoczęcie procesu mediacji wcale nie jest takie proste. Wymaga zaangażowania nie tylko ucznia-mediatora, ale także stron, którymi są inni uczniowie. Problem stanowi przede wszystkim rodzaj spraw, jakich dotyczy ta forma rozwiązywania sporów. Zazwyczaj mediatorzy-rówieśnicy pomagają w sprawach takich, jak poniżanie, wyśmiewanie, bójki, zniszczenia przedmiotów należących do innych uczniów oraz naruszanie nietykalności cielesnej. Takie sytuacje bardzo głęboko dotykają ofiarę, która w obawie przed odtrąceniem obawia się poszukiwania pomocy. W takim przypadku istotne jest rozpowszechnianie wiedzy o mediacji. Zadanie to realizują nie tylko nauczyciele, ale także uczniowie, którzy w ten sposób rozwiązyali swój konflikt w satysfakcjonujący sposób.

Do startu! Gotowi? Start!

W przypadku przygotowania instytucji do mediacji rówieśniczej należy pamiętać, iż to uczeń poszkodowany lub (rzadziej) agresor powinien zainicjować proces mediacji rówieśniczej. Warto zaznaczyć, że w przypadku skierowania sprawy do mediacji przez wychowawcę lub innego nauczyciela rozwiązanie to może zostać przyjęte przez strony jako narzucenie swojego stanowiska, co nierzadko uniemożliwia skuteczne mediacje.

Proces ten powinien przebiegać zgodnie z następującymi zasadami zdefiniowanymi przez Rzecznika Praw Dziecka w 2017 r.:

- zasada dobrowolności – uczniowie uczestniczą w mediacji w wyniku własnej decyzji,
- zasada bezstronności – mediator rówieśniczy musi być niezależny, tj. nie powinien wchodzić w relacje z innymi uczestnikami postępowania mediacyjnego,

- zasada neutralności – strony same dochodzą do porozumienia, mediator wyłącznie wskazuje odpowiedni kierunek,
- zasada poufności – wszystkie działania w ramach mediacji muszą zostać zachowane w tajemnicy (za jej naruszenie mediatora mogą spotkać konsekwencje opisane w statucie szkoły),
- zasada akceptowalności – wszyscy uczestnicy życia szkolnego powinni akceptować przyjęte w procesie mediacji rozstrzygnięcia.

Mediacja rówieśnicza powinna też przebiegać według ustalonej procedury. Należy pamiętać, że w ten sposób na rozwiązanie konfliktu między jednostkami, które pozostają ze sobą w nie zawsze przyjaznych relacjach. Każda sytuacja jest inna, dlatego należy unikać stosowania takich samych technik w każdym z przypadków. W ramach Klubu Mediatora mogą funkcjonować zespoły specjalizujące się w konkretnych sprawach. Zgodnie z opinią M. Wojtowiak i K. Potaczka-Perz ich działania mogą obejmować przede wszystkim samodoskonalenie i zwiększanie rozpoznawalności mediacji rówieśniczej w szkole.

Proces mediacji powinien przebiegać w następujących etapach:

1. Kwalifikacja sprawy do mediacji powinna zostać przeprowadzona według ogólnie ustalonych kryteriów. Należy do nich zaliczyć m.in. długość trwania konfliktu, jego przedmiot, zależność stron oraz to, czy któraś z nich uczestniczyła wcześniej w mediacji.
2. Wybór mediatora – na listę wpisane są osoby po odpowiednim przeszkoleniu i posiadające określone doświadczenie. Dokonując wyboru mediatora, wnioskujący powinien wziąć pod uwagę, czy nie łączą go ze stroną przeciwną żadne bliższe relacje.